

Enrique Cerdán Tato, l'escriptor compromès

L'Ajuntament de Callosa, governat pel PP, va decidir llevar l'estàtua que li havien de fer com a resposta a la seua participació en la manifestació del Bloc de Progrés a Alacant, però sembla que després la direcció del PP els ha obligat a reconsiderar aquesta postura. Què opina d'aquest ball de decisions?

—La història és una mica més llarga. Tot va començar a Cuba. Jo havia estat a Bejucal, un poble a prop de l'Havana, on havia fet bons amics, havia donat unes xarrades en escoles i fins i tot m'hi van nomenar professor honorari d'un institut. Després, un amic escriptor va venir a Alacant, convidat per la Diputació i em va mostrar una maqueta per a un monument que uns artistes havien estat preparant durant un any. A mi em va semblar una exageració amable. Ho vaig acceptar més com un homenatge a la solidaritat entre Cuba i Espanya que no a la meua persona. En principi pensaven instal·lar-la a Bejucal, però després descobriren que jo tenia una plaça a Callosa del Segura, s'informaren sobre la ciutat i se'ls va acudir que potser podria instal·lar-se ací. Aquest escriptor va presentar el projecte a l'alcalde de Callosa i a proposta d'Esquerra Unida, i amb el suport del PP, van decidir que el monument aniria a la plaça.

—**I aleshores vingué la manifestació.**

—Em vaig assabentar per la premsa que a alguns sectors no els va semblar adequada, oportuna, la meua participació. I aleshores s'ha produït una espècie de querella bizantina en la qual no he volgut entrar i així li ho he dit a l'alcalde. La discussió és entre grups polítics i jo no puc fer-hi una altra cosa que rebre la decisió que ells prenguen.

—**Però sembla que al final sí que faran l'estàtua.**

—No ho sé, realment no ho sé. Me'n vaig mantenir al marge i en continue

L'escriptor i periodista Enrique Cerdán Tato va morir al seu Alacant natal el passat 23 de novembre. Reproduïm l'entrevista que EL TEMPS va publicar l'abril de 1995 i un article del seu autor, Jordi Sebastià, on recorda els detalls d'aquella trobada.

totalment al marge. L'únic que lamenta, i no per mi, és que hi havia dos joves escultors cubans que anaven a desplaçar-se, havien de venir ara a l'abril, espere que se'ls done alguna excusa si no es fa el monument.

—**Creu que ho entendran?**

—Serà difícil. Com a mínim que se'ls envie una acta amb els nous acords o alguna cosa semblant. Abans que començara aquesta querella vaig rebre una carta de l'escriptor i em deia que els joves estaven molt il·lusionats.

—**La manifestació no li ha dut més que crítiques. Cada dia hi ha cartes als diaris d'Alacant contra vostè i el més suau que li diuen és traïdor.**

—Són reaccions curioses. Jo veig a través d'aquestes paraules i opinions les contradiccions que existeixen al nostre País Valencià. Jo vaig decidir participar en la manifestació del Bloc de Progrés de manera voluntària, sense que ningú m'hi obligara i sense obligar a ningú a anar-hi. I és molt trist que aquest fet d'anar on jo creia que havia d'anar haja provocat totes aquestes

reaccions. Em produeix sorpresa i em desagradava veure com som d'immadurs en comportaments democràtics. M'he sentit sorprès per les reaccions de persones que s'havien dit demòcrates i que han demostrat tenir conceptes autoritaris, totalitaris i jo diria que feixistes.

—**La manifestació estava provocada entre altres coses pel que sembla un revifament de l'antic projecte del Sud-est. Creu que hi ha realment un perill de desvertebració del País Valencià?**

—Encara hi ha un sector que manté certes i infundades esperances, interessades és clar, que Alacant, amb altres ciutats molt respectables, forme una regió ben diferent i, per a mi, completament antinatural. El que sí que existeix és un enfrontament real entre Alacant i València. De la mateixa manera que Alacant només és la capital de la província en els papers, València no ha assumit la seua capitalitat autonòmica i no només respecte a Alacant sinó també respecte a les seues comarques més properes. Es mira molt el melic i destina poca atenció a Alacant i això no és bo per al país i dóna excusa als qui volen promoure, interessadament, enfrontaments entre els ciutadans.

Per això em va semblar bé la manifestació del Bloc de Progrés. Jo la vaig interpretar com una afirmació de les conquestes, no massa abundoses per cert, culturals, lingüístiques i democràtiques que s'han aconseguit en aquests anys d'autonomia. Crec que cal refermar aquestes conquestes i procurar augmentar-les. El lema "Alacant és important", encara que siga un reble, és un reble encertat. Ens hem de convèncer que Alacant és important i els primers que ho han de comprendre són les autoritats de València.

—**Si al País Valencià el panorama polític està alterat, a l'estat sembla a punt d'explotar. Vostè va lluitar molt per la democràcia en temps de Franco i va patir per això més d'una detenció, s'imaginava així la democràcia?**

—Cal ser una mica reposat i rebre aquesta torba de notícies amb moltes cauteles perquè, si no, ens poden marejar: l'excés d'informació o presumpta informació pot produir una tergiversació de la realitat. Però és evident que

FERNANDO FLIXA

hi ha coses molt greus confirmades als jutjats i això m'omple d'inquietud perquè has confiat molt en els orígens de la democràcia a l'Estat espanyol, l'has desitjada molt, i a poc a poc veus com la teua confiança desapareix.

—Es troba desenganyat, doncs?

—Aquesta podria ser la paraula. Alguna vegada m'han dit si desencantat i això no, perquè implica que has estat encantat i jo no crec en els encantadors. Sent defraudada la confiança que tenia en el nous governants i que s'ha deteriorat en un procés de deu o dotze anys. Estem en un moment de grans confusions, la frase està molt feta però

això del “ritual de la mentida i la confusió” descriu molt bé el moment que vivim i una bona part de la culpa, la tenen els partits polítics que han manllevat a la ciutadania el protagonisme en la vida pública i participativa.

—Alguna vegada ha dit que la classe política ha usurpat el paper al ciutadà.

—En primer lloc no sé què vol dir classe política. Quan es parla de classe des del punt de vista sociològic i, per què no dir-ho, marxista, està molt clar el que es vol dir; però classe política, què vol dir? Vol dir que els interessos d'un polític del partit A són els ma-

‘In vino veritas’

Jordi Sebastià

Periodista i polític

Recorde l'entrevista a Enrique Cerdán Tato com un dels moments més agradables del meu treball periodístic. El mestre i company Ismael L. Belda, me n'havia parlat, d'aquell periodista incisiu i escriptor compromès, que havia patit la violència dels feixistes per denunciar les clavegueres de la nostra precària democràcia. Una polèmica absurda li va donar un protagonisme que no volia i aquest setmanari, on jo treballava, va decidir enviar-me a entrevistar-lo. Vaig fer una rellegida apressada d'alguns dels seus llibres (mantinc a la memòria especialment *Todos los enanos del mundo*) i vaig anar a Alacant per trobar-nos. La conversa, amable i rica, va quedar enregistrada en una cinta de casset que de segur conserve, però mai no es va publicar. Perquè, en acabar aquella trobada tranquil·la, vam anar a dinar plegats, acompanyats per la periodista Empar Marco —amb qui la setmana passada vaig tornar a coincidir en la llarga nit del tancament de Canal 9—. I durant el dinar —em ve al cap un arròs i un vi blanc que desapareixia veloç—, la conversa va brollar exuberant i Enrique va demostrar la seua eloqüència, la seua energia extraordinària i un sentit de l'humor exquisidament elegant. El record, precari, boirós i parcial, d'aquella vetlada és el que finalment vaig transcriure. Cerdán Tato em va telefonar després per dir-me que li havia agradat molt el resultat de l'entrevista i jo li vaig confessar que no estava del tot segur que responguera al que havíem parlat. “Jo tampoc —em va respondre—. Però si no ho vaig dir, volia dir-ho i això és el que compta”.

teixos que els del partit Z? I, a més a més, tenim els que volen fer professió de la política, guanyar un sou i perpetuar-s'hi, i així es converteixen en una casta que pretén usurpar el que diu la Constitució, que qualsevol ciutadà pot accedir a un càrrec públic.

—Però sembla que al ciutadà ja fa temps que ha deixat d'interessar-li aquesta participació en la vida política.

—Es cert que no existeix una societat civil capaç de denunciar aquesta situació. No és una societat vigilant de la seua pròpia democràcia. El consumisme, promogut des dels poders econòmics i polítics, ha tornat a adormir la societat. Abans, durant el franquisme, ho feia la força amb la policia i l'aparell i ara l'aparell ja no és policia, és de propaganda i màrqueting però els efectes són els mateixos: adormir, aquietar la societat, i, això, ho han fet els polítics, que si no ho han promogut no han fet res per evitar-ho, per oblit, per omisió, o per comissió.

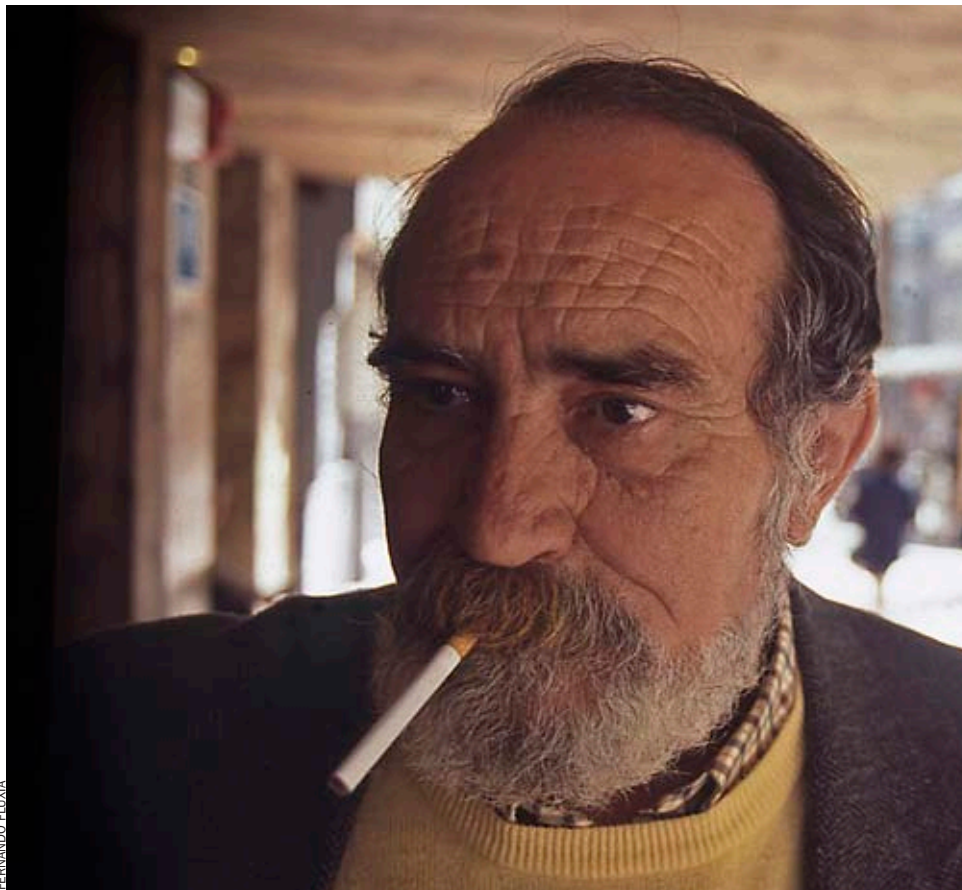
—Se sol dir que quan el sentiment cívic s'adorm, el feixisme té un camp ideal per a expandir-se. L'agressió que vostè va patir fa uns anys en podria ser una prova. Tinc entès que un grup de neonazis el va atacar i li va trencar la mà perquè ja no escriguera més.

—Sí. I ja no la puc tancar, però això seria la qüestió menys important. El més important és el que hi ha darrere. Formen part aquests individus d'algun grup organitzat? Jo crec que sí, però fins al moment, i ja han passat cinc anys, no s'ha pogut provar res.

—La policia no en té cap pista?

—Fa dos anys em va dir el comissari en cap que alguna cosa havien trobat però ja no n'he sabut res més. Em preocupa la meua agressió però sobretot el context general, europeu, que vivim i que ha tornat a l'actualitat actituds com el feixisme o el racisme que ja haurien d'estar superades i que ara s'ofereixen als joves com a ideologies renovades.

El paper de guardià de la frontera que ha destinat la Unió Europea a Espanya no farà sinó empitjorar la nostra situació i enfortir el racisme perquè inevitablement hi haurà qui pense que és patriòtic dur aquesta desagradable tasca de "selecció". De racistes, però, ja en som prou, crec que en això sí que

BERNANDO FLIXÀ

tenim un nivell europeu. I la prova és el comportament històric amb el poble gitano, que ens ha servit per a descarregar cada cert temps les nostres ires. Fa poc em vaig assabentar que ací, al castell de Santa Bàrbara, hi hagué durant el segle XVIII un gueto per a gitanos i he vist un document del 1749 on el comandant de l'arsenal de Cartagena demana al capità general de València que li preste 500 gitanos adults i 100 xiquets de més de set anys per a ajudar-lo en les tasques de construcció.

—Durant la Transició, els periodistes feren aquest paper de vigilants del poder de què parlàvem abans. Creu que ara continuen fent-lo ?

“Segons la Universitat de Madràs, sóc un robí de la literatura i una perla del periodisme”

—Jo mai he cregut que el periodisme haguera de ser el quart poder. Potser ho va ser durant el darrer quart del segle XIX però jo l'he conegut com un periodisme de denúncia i per tant de fre del poder. Per a mi la missió del periodista és denunciar i informar amb arguments i fonts ben contrastades però de sobte ha passat a convertir-se en una espècie d'heroi de còmic, una mena de guerrer de l'antifaç que entra pels despatxos, s'enfila per les parets, s'introdueix en els calaixos i duu càmeres fotogràfiques com 007; i no crec que siga aquest el seu paper. El periodista té una gran funció, segons jo li l'atribuisc, però ser el Superman que vola per damunt dels ministeris i fa fotocòpies mentre es relaciona estranyament amb uns i altres ja no em pareix un treball merament periodístic. Crec que això també és fruit d'una determinada situació política molt crispada. Jo advoque per un periodisme d'investigació, naturalment, però això respon a un treball periodístic real i no a possibles pactes entre financers i poders públics i no estic acusant ningú. Així com hi ha espies industrials, també n'hi ha de la notícia, però això no és periodisme.

“La literatura és compromís. Potser hi ha escriptors no compromesos però en deuen ser ben pocs”

sobre el que hem estat parlant del periodisme, la meua impressió després de quaranta anys en la professió. Moltes coses, però sense oblidar mai que per a mi la literatura és compromís.

—**Això no està molt de moda.**

—Potser, però jo no l'entenc, la literatura, d'una altra manera. Quan alguns escriptors recusen la paraula “compromís” no puc deixar de manifestar la meua estranyesa. És com quan una persona es diu apolítica. Jo no crec que això existesca. Potser hi ha escriptors no compromesos però en deuen ser ben pocs. Tot escriptor reflecteix un determinat període social, econòmic i polític i no està per damunt del seu temps, no pot estar-ho.

—**Però quan es llegeix la seua obra, el lector no es troba amb una estructura realista, de prosa diguem-ne transparent, hi ha un treball lingüístic molt important. Això és compatible amb el compromís?**

—Es que l'escriptor es deu també a la paraula. A la paraula i a la llengua en la qual escriu perquè és un vigilant de l'idioma. Ha de vigilar les seues eines i tenir-les pulcres, engreixades. I a partir d'ací es pot construir un estil. Més barroc o més planer. A mi m'agrada molt recrear-me en la paraula, potser més que a uns altres escriptors, perquè per a mi és vital per a transcendir el pur text però no per això renuncié al compromís i a la denúncia.

—**Diuen que es va adonar de l'existència dels Països Catalans d'una manera una mica interessada.**

—Jo ja havia viscut a Barcelona, a Palma i al Masnou i en tenia una idea vaga però se'm va fer evident un dia, venint de Ginebra amb el meu sis-cents. Quan era a prop de Perpinyà, em vaig saltar una línia contínua i em va aturar un gendarme per multar-me. Jo vaig fer com que no entenia el francès i quan va veure la matrícula d'Alacant, em va dir

en català: “Si vostè és d'Alacant, aleshores ja parlem la mateixa llengua”. Al mateix moment que se'm feia evident una realitat, vaig pensar que potser em perdonaria la multa per això de sentir-nos d'un mateix àmbit.

—**Ho va fer?**

—No.

—**Una de les coses que més enveja em dona quan veig el seu currículum és aquell títol honorífic que té d'una universitat hindú.**

—Doncs encara en tindries més si saberes que els títols, són dos, estan escrits en anglès i tamil, perquè és l'Acadèmia de Madràs qui me'ls donà i allí es parla tamil, i l'equivalent en tamil al que ací seria doctor té una expressió molt poètica; en anglès sóc doctor honorífic en literatura i periodisme i en tamil sóc una gemma de la literatura, no recorde quina, però crec que un robí, i una perla del periodisme.

De vegades he estat temptat de fer-me alguna targeta personal amb això: perla del periodisme.

—**Hi ha estat, a Madras?**

—No vaig poder anar-hi perquè treballava al gabinet de premsa de l'Ajuntament i no podia deixar-lo. És un viatge que tinc pendent i que faré prompte, ara quan em jubile.

—**Una última curiositat biogràfica. M'han dit que li va anar molt bé en certa ocasió haver conegut personalment Manolo Escobar.**

—Sí. Em va venir molt bé. Va ser a La Paz. Jo escrivia un llibre que era una gran entrevista amb la tia Julia, la protagonista de *La Tia Julia y el escribidor* de Mario Vargas Llosa. Però per evitar problemes amb la dictadura vaig dir que preparava una guia turística. Una nit, l'oligarquia local em va dedicar una festa i enmig de l'acte algú va proposar un brindis per Tejero i jo m'hi vaig negar. Em van mirar amb cara de pocs amics i jo els vaig dir que ells tampoc brindarien per algú que haguera vulnerat la seua Constitució. No van quedar gaire convençuts, fins que algú va dir: “Brindemos pues por otro español igualmente ilustre, Manolo Escobar”. Ràpidament els vaig assabentar, i és veritat, que jo el coneixia personalment. Ja no hi hagué més malfiances: a un amic de Manolo Escobar se li podia permetre.

Jordi Sebastià

—**On ha quedat la literatura enmig d'aquest panorama?**

—Durant els últims deu anys per a mi ha quedat soterrada. O potser no, és massa dur, congelada.

—**Però és una jubilació definitiva o una excedència?**

—Una excedència, sols que en lloc de prendre'm un any sabàtic m'he pres una dècada, la qual cosa és un abús per la meua part. Però no ha estat deliberat perquè el meu major desig ara és desaparèixer de la “vida pública” i dedicar-me a escriure perquè crec que he arribat a una maduresa intel·lectual molt esperançadora per a mi. Tinc projectes molt ambiciosos i, a més, els veig amb una nitidesa que abans no tenia.

—**Sempre ha dit que encara no havia escrit la seua millor novel·la.**

—Això ho diuen tots els escriptors però en el meu cas és molt cert. Són dues novel·les les que tinc arxivades a la memòria; perquè no he tingut oportunitat d'arxivar-les en altre lloc. La satisfacció més gran seria poder dedicar un any o dos a escriure-les, encara que també hi ha un llibre de relats, que és el que tinc més apuntat, i un assaig